

того ж таку, яку вони можуть знайти й самі, що, на нашу думку, пояснюється недостатнім рівнем професіоналізму деяких викладачів.

Висновки. Остання рейтингова позиція самоосвіти у процесі навчання риторики пояснюється, вочевидь, тим, що процес самоосвіти вимагає додаткового часу, зусиль, іноді матеріальних витрат. А в деяких студентів, на жаль, узагалі не сформувалася потреба в активній, систематичній самоосвіті.

Підсумовуючи, зазначимо, що отримані дані констатувального етапу експерименту нами враховано у процесі постановки завдань та реалізації формувального етапу дослідження.

Література

1. Головин Б.Г. Основы культуры речи / Б.Г. Головин. – М., 1988. – 217 с.
2. Сагач Г.М. Золотослів : навч. посіб. для середн. і вищ. навч. закл. / Г.М. Сагач. – К. : Райдуга, 1993. – 378 с.

ГРУБІЧ Д.Ю.

ЗАГАЛЬНОПРАВОВА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Професійна підготовка майбутнього педагога визначається потребами соціального розвитку суспільства та зростанням вимог до представника педагогічної професії. У зв'язку із цим у системі професійної підготовки здійснюється творчий пошук шляхів перебудування професійної підготовки на основі сучасних психолого-педагогічних можливостей. Одним з напрямів вирішення проблеми підвищення рівня готовності майбутнього вчителя до реалізації ним професійних функцій, на наш погляд, є забезпечення його загальноправової підготовки.

Теоретичний аналіз і розробка засад здійснення правового навчання й виховання в педагогічних навчальних закладах зумовлюють необхідність аналізу цього процесу й визначення його сутності, значення, місця, ролі, специфіки в системі професійної підготовки майбутніх представників педагогічної професії в умовах вищого навчального педагогічного закладу.

Мета статті – визначити сутність загальноправової підготовки майбутнього вчителя.

Варто відзначити, що аналіз наукової літератури з проблем загальноправової підготовки дозволяє стверджувати, що автори більшості праць розглядають цей феномен як елемент загальної системи правового виховання особистості, котре разом зі здійсненням правової самоосвіти відіграє важливу роль у правовому розвитку особистості студента вищого педагогічного навчального закладу [1; 2; 5]. Правове виховання розглядає правове навчання як провідне, без якого неможливо сформувати правову свідомість, правову культуру кожного члена суспільства, оскільки фундаментом у досягненні цих цілей є правові знання, їх формування, добір, удосконалення тощо. Тому в цільовому аспекті

правове навчання є засобом у сфері реалізації основних напрямів правового виховання. З іншого боку, коли правове навчання розглядається безвідносно до правового виховання в цілому, коли постає питання про якісно-змістові аспекти, то правове навчання виступає формою правового виховання. Найбільшою мірою це стосується університетського правового виховання, де навчання – провідна соціальна функція, а отже, передача теоретичного змісту матеріалу, його добір відбувається в чітко оформленому процесі, а саме: в процесі правового навчання в університеті.

Виходячи із цього, вважаємо, що загальноправову освіту майбутнього вчителя можна представити як: по-перше, цілеспрямований процес правового виховання й навчання в інтересах особистості, суспільства та держави, який супроводжується констатацією досягнень студентів відповідно до установлених державою освітніх рівнів; по-друге, результат процесу навчання, який відбивається в системі правових знань, умінь і навичок, ставленні до правових явищ та діяльності у правовій сфері суспільства, що формується в студентів вищих педагогічних навчальних закладів; по-третє, як процес передачі правових знань і досвіду здійснення способів правової діяльності, а також досвіду творчої діяльності в правовій галузі, емоційно-ціннісного сприйняття правової дійсності та норм правових відносин.

Узагальнену систему загальноправової підготовки студентів вищих педагогічних навчальних закладів подано на рисунку. Як бачимо, загальноправова освіта майбутніх педагогів являє собою цілісну систему, основними елементами якої є правове навчання й виховання, самоосвіта, а також результати цього навчання та виховання, які виявляються в рівні правової вихованості, повазі до закону, наявності правомірної мети й життєвих планів, законовідповідній діяльності та правовій навченості особистості студента.

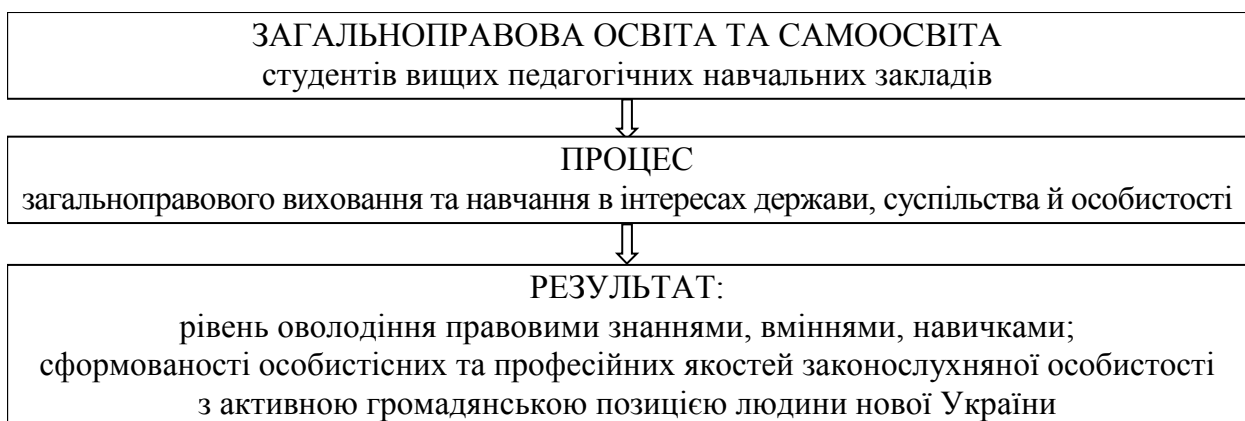

Рис. Система загальноправової підготовки студентів вищих педагогічних навчальних закладів

Отже, загальноправову підготовку студентів вищих педагогічних навчальних закладів визначаємо як цілеспрямовану взаємопов'язану діяльність педагога й студента, спрямовану на формування в майбутнього вчителя системи правових знань, умінь та навичок, системи ціннісно-правових орієнтацій, досвіду правової діяльності й законослухняної правомірної поведінки, специфічних правових якостей, необхідних майбутньому вчителю.

На нашу думку, сутністю загальноправової підготовки як навчально-виховного процесу є спрямованість на оволодіння правовими знаннями, вміннями й навичками, на формування правосвідомості особистості студента (аксіологічних уявлень про право), підвищення рівня його правової культури, розвиток правових якостей та виховання законослухняного громадянина з активною громадянською позицією.

Досягненню цього результату сприятиме, передусім, загальноправове навчання, яке має виховний характер, як зазначають М. Городиський [1], М. Подберезський [4], І. Романова [5], А. Стаканков [6] та інші дослідники, який впливає із змісту, форм і методів самої підготовки, а також зі спеціальної організації спілкування студента з викладачем. Така підготовка передбачає виховання правових поглядів, переконань, стосунків, якостей особистості студента, формування його світогляду, інтелекту й мислення, ціннісних орієнтацій.

Аналізуючи педагогічну та юридичну літературу з проблем загальноправової підготовки особистості, можна зробити висновок про те, що зміст сучасної правової освіти студентів необхідно відбирати, виходячи з її провідних факторів, серед яких одним з основних є мета правової освіти. Провідні цільові напрями змісту можна подати таким чином: найближча мета – формування системи правових знань, умінь і навичок; проміжна мета – формування правових переконань, прагнень, потреб та готовності діяти в межах “закону”; кінцева мета полягає в підвищенні рівня правової культури майбутніх педагогів.

Іншими факторами, що впливають на визначення змісту правової освіти, є практична діяльність студента і його готовність залучитися до самостійної соціально-правової сфери діяльності в професійній та особистій життєдіяльності; врахування особливостей змісту навчальних дисциплін “Основи правознавства України” та “Основи конституційного права України”, що передбачені для обов'язкового засвоєння студентами сучасною системою вищої освіти в Україні.

Слід відзначити, що зміни, котрі відбуваються в українському суспільстві, передбачають оновлення не тільки змісту загальноправової підготовки в цілому, але й безпосередньо зміни змісту дисциплін “Основи правознавства України”, “Основи конституційного права України” як одних з найважливіших каналів формування правової культури майбутніх педагогів та практично єдиної ланки в системі навчально-виховного процесу у вищих педагогічних навчальних закладах, в межах яких здійснюється загальноправова підготовка майбутніх працівників освіти.

Виходячи із запитів студентів, зміни в змісті правових дисциплін повинні забезпечити формування системи знань, умінь і навичок у галузі регулювання відносин між суб'єктами права, а стосовно педагогічної діяльності – умови виконання спеціалістом своїх професійних обов'язків у результаті набуття знань з окремих галузей права та законодавства, які безпосередньо пов'язані з майбутньою професійною діяльністю вчителів.

Крім того, підготовку, яка відбувається в процесі самостійної роботи студенти із соціально-правовою літературою та нормативними матеріалами без проходження систематичного курсу навчання в освітній установі, сучасні педагоги й психологи визначають як самоосвіту, що в системі безперервної освіти є ланкою, котра пов'язує щаблі й стадії організованого навчання, надаючи освітньому процесу цілісного й висхідного характеру.

Доцільним є також визначення основних принципів та факторів зміни змісту загальноправової підготовки згідно з вимогами сучасного суспільства. Науковці, що досліджують проблему змісту вищої освіти в цілому й принципи відбору змісту правової освіти, звертають увагу на такі принципи: принцип безперервності, що “забезпечує послідовність і наступність правової освіти, котра повинно біти багатоаспектною”; принцип міждисциплінарності, що зумовлює взаємозв'язок різних дисциплін й обов'язковість гуманістичної спрямованості; принцип зв'язку викладання правових дисциплін з практичною діяльністю, що “виражає нерозривну єдність знань – переконань – вчинків людини”; принцип інтеркультурності, що відбиває й “мультикультурний характер сучасного суспільства, тобто взаємопроникнення культур” [3, с. 109–110].

Узявши за основу основні принципи оновлення сучасної освіти, можна сформулювати принципи, які визначають напрям у здійсненні загальноправової підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах. До основних принципів доцільно віднести принципи моралі та законності; гуманізації й гуманітаризації правової освіти; принципи диференціації й індивідуалізації; розвивального характеру навчання; демократизації, безперервності й наступності правової освіти майбутніх педагогів.

Отже, зміни змісту сучасної загальноправової підготовки студентів вищих педагогічних навчальних закладів та навчальних дисциплін “Основи правознавства України”, “Основи конституційного права України” на основі визначених принципів є одним з інноваційних підходів до підвищення якості загальноправової підготовки майбутніх педагогів, який сприяє також формуванню й розвитку їхнього правового мислення й правової культури.

Серед напрямів удосконалення загальноправової підготовки майбутнього вчителя науковці пропонують такі: по-перше, це створення навчального середовища, що сприяє прояву творчих потенціалів кожного індивіда; збільшення гнучкості і динамічної структури освітньої системи; варіативність управління елементами і системами, які на більш високому організаційному рівні задовольня-

ють загальноправові освітні потреби майбутніх вчителів. Другий напрям спрямований на вдосконалення структури загальноправових навчальних дисциплін, навчального плану. Професійна творча спрямованість змісту загальноправових навчальних дисциплін складає третій напрям загальноправової підготовки та розвитку загальноправової компетентності. Четвертий, основний напрям, передбачає постійне вдосконалення спеціальних правничих дисциплін, у рамках яких будуть здійснюватись ознайомлення з основними правовими категоріями та правовими поняттями, формування вмінь і навичок використання загальноправових знань при вирішенні нестандартних ситуацій у професійній діяльності. Від взаємодії всіх чотирьох елементів та зв'язків між ними залежатиме кінцевий результат.

Висновки. Отже, процес загальноправової підготовки передбачає формування мотивації студентів; оволодіння ними знаннями загальноправових навчальних дисциплін; вироблення загальноправових умінь і навичок; суб'єктом цього процесу є студент, що бере участь у реалізації програми загальноправової професійної підготовки, суб'єктом цього процесу, крім студента, є і викладач, оскільки вони є учасниками суб'єкт-суб'єктних відносин.

Література

1. Городиський М.І. Педагогічні умови забезпечення змісту правової освіти майбутнього вчителя : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 / М.І. Городиський ; Харківський держ. педагогічний ун-т ім. Г.С. Сковороди. – Х., 1999. – 18 с.
2. Егоров Н.С. Правовому воспитанию и обучению – внимание / Н.С. Егоров // Вестник Высшей школы. – 1983. – № 10. – С. 3–7.
3. Машлякевич Н.М. Принципи відбору змісту правової освіти / Н.М. Машлякевич // Проблеми підготовки студентської молоді до навчально-пізнавальної діяльності. Проблеми сучасного мистецтва і культури : зб. наук. пр. – К. : Науковий світ, 2001. – С. 108–112.
4. Подберезський М.К. Правова культура майбутнього вчителя. Теоретико-методологічний аспект / Микола Кіндратович Подберезський. – Х. : Основа, 1997. – 220 с.
5. Романова І.А. Формування правової свідомості майбутнього учителя у процесі навчальної діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / І.А. Романова ; Харківський держ. педагогічний ун-т ім. Г.С. Сковороди. – Х., 2002. – 17 с.
6. Стаканков А.В. Теорія і практика правового виховання в історії вітчизняної думки другої половини ХІХ – початку ХХ століття : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 / А.В. Стаканков ; Харківський держ. педагогічний ун-т ім. Г.С. Сковороди. – Х., 2004. – 19 с.

ЄСІНА Н.О.

СУТНІСТЬ ТА УМОВИ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ УМІНЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ В ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ІГРОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Зміна парадигми освіти, переорієнтація на особистість, відмова від традиційних методів навчання зумовило впровадження до навчального процесу технологію формування творчих умінь майбутнього вчителя в інтелектуально-ігровій діяльності, в основі якої лежить єдність змістових і процесуальних ком-